

SLT handlingsplan 2020 – 2024

Handlingsplan for rus- og kriminalitetsforebygging i
Moss (SLT) 2020– 2024.

Moss
kommune

Innhold

Forord – Mangfoldige Moss: sammen mot utenforskap	2
Tiltaksoversikt - alle tiltak fordelt på innsatsområdene	3
Del 1: Moss kommune jobber etter SLT-modellen	6
Mål og målgruppe	6
Organisering	7
Forebygging på tre nivåer.....	9
Slik har ungdom det i Moss	9
Taushetsplikten	10
Del 2: Strategier og innsatsområder	10
Innsatsområder	10
Fokus for 2020-2024: forebygge utenforskap.....	10
Forebygge utenforskap ved å forebygge:.....	11
- Rusproblematikk.....	11
- Psykisk uhelse.....	12
- Kriminalitet på nett/ medievaner.....	12
Oppsummering.....	13
Kilder	14
Vedlegg	16

Forord – Mangfoldige Moss: sammen mot utenforskap

I Moss skal alle bli inkludert og oppleve tilhørighet, trygghet og mestring. For barn og ungdom skal Moss være et trygt sted å vokse opp, med gode oppvekstvilkår.

Fokuset i denne handlingsplanen er videreutvikling av det rus- og kriminalitetsforebyggende samarbeidet mellom kommunale enheter, politi og andre statlige og fylkeskommunale organer, samt frivillige organisasjoner og lokalt næringsliv gjennom SLT-modellen. En av SLT-modellens styrker er det tverrfaglige, systematiske arbeidet over tid, samt at alle tiltak bygger på en kombinasjon av forskning og den kunnskapen som ligger ute i alle virksomheter som jobber med barn og ungdom. Dette danner et godt grunnlag for å bli enige om å dra i samme retning samtidig og bli enige om felles fokusområder og målrettede tiltak for kommende periode.

Det er viktig å trekke frem at det i all hovedsak står bra til med ungdom i Moss. Ungdata viser at de aller fleste trives med det livet de lever. Ungdom er godt fornøyd med foreldrene sine, med skolen de går på, og med lokalmiljøet der de bor. Noen skiller seg allikevel ut på negative faktorer. SLT-arbeidet vil rette fokuset mot den sistnevnte delen av ungdomsbefolkningen og sette inn tiltak mot risikofaktorene som kan forårsake rus og kriminalitet.

Handlingsplan for SLT er i tråd med overordnende føringer (se vedlegg). Videre er handlingsplanen et resultat av innspill fra virksomhetene i nye Moss kommune, resultater fra Ungdataundersøkelsen i Moss og Rygge 2019 og forskning på rus og kriminalitetsforebyggende tiltak. Handlingsplanen gjelder for perioden 2020 til 2024, og skal rulleres og evalueres årlig.

SLT-koordinator har samlet inn forslag til tiltak gjennom besøk ved hver virksomhet i SLT-nettverket og utarbeidet en tiltaksoversikt på bakgrunn av dette. Det er stort engasjement rundt temaene forebygging av cannabisbruk og andre rusmidler, forebygging av utenforskap, behov for å jobbe mer oppsøkende mot ungdom, sikkerhet på nett og det å nå ut til et bredt utvalg med informasjon om rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak.

Noen av tiltakene er lagt til ordinær drift i kommunen eller hos politiet, mens andre tiltak drives ved hjelp av tilskuddsmidler. Videre inneholder tiltaksoversikten både tiltak som allerede er innarbeidet i kommuneplaner, mens andre ikke er systematisert. Eventuelle nye tiltak som blir vedtatt vil bli grundig planlagt av SLT koordineringsgruppe og utøvergruppe før de iverksettes.

SLT-arbeidet som gjøres i Moss kan deles inn i fire overordnede strategier, og åtte innsatsområder. Politirådet (styringsgruppe i SLT-modellen) har kommet med anbefalinger om hvilke av tiltakene som bør prioriteres for 2020-2024. Den samlede kunnskapen om hvordan ungdom i Moss har det danner grunnlag for forebygging av utenforskap som hovedmål. Tiltak som går på utfordringsområdene avdekket gjennom Ungdataundersøkelsen (rusproblematikk, psykisk uhelse og kriminalitet på nett/medievaner) vil samlet kunne bidra til å nå hovedmålet, og bør derfor gis prioritet. De øvrige tiltakene i tiltaksoversikten skal driftes som normalt, og kan fungere som en oversikt over rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid i Moss.

Det presiseres at både Moss kommune og politiet er inne i en tid med mange organisatoriske endringer. Moss og Rygge ble til én kommune fra 01.01.2020, der ulike arbeidsformer møtes med mål om å dekke behov til det beste for kommunens innbyggere. Etter den nye politireformen fikk forebyggende avsnitt ved Moss politistasjonsdistrikt ansvar for å levere like tjenester til Moss, Råde

og Våler kommuner. Moss kommune opplever et svært godt samarbeid med politiet og prioriterte innsatsområder reguleres av en samarbeidsavtale mellom Moss kommune og Øst politidistrikt.

Tiltaksoversikt - alle tiltak fordelt på innsatsområdene

Tiltaksoversikten er et oppslagsverk over hvilke rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak vi har i Moss kommune, samt hvilke tiltak SLT-nettverket ser behov for å innføre. Noen tiltak driftes av kommunen, noen av politiet, og andre tiltak samarbeider man om på tvers av enheter og fagretninger. Noen tiltak i oversikten er ikke igangsatt enda, men ønskes innført. (Se nærmere beskrivelse av ansvarsområder, finansiering og tidsperspektiv i vedlegg 1: *Tiltaksoversikt med ansvar og beskrivelse*).

Oversikten inneholder universelt forebyggende tiltak, tiltak for ungdom i risikozonen, samt tiltak for ungdom som har brutt loven, for å forebygge ny kriminalitet. I tillegg inneholder oversikten tiltak rettet mot selve samarbeidsformen.

Oversikten inneholder 8 innsatsområder, basert på resultater fra Ungdata 2019, SLT-modellens anbefalinger, forskning og erfaringer fra feltet: forebygge utenforskap blant annet ved hjelp av tiltak som retter seg mot rus/cannabis, psykisk helse, mediebruk:

- 1. Trygge og inkluderende skoler – Sikre gjennomført skolegang og inkludering**
- 2. Rusforebygging - Forebygging, beredskap og oppfølging**
- 3. Utsatt ungdom i risikozonen - Forebygging, beredskap og oppfølging**
- 4. Unge lovbrytere - Tett og målrettet oppfølging**
- 5. Konflikter, vold og seksuelle overgrep - Forebygging, beredskap og oppfølging**
- 6. Rekruttering til ekstremistiske miljøer - Forebygging, beredskap og oppfølging**
- 7. Kriminalitet på internett og sosiale medier - Forebygging, beredskap og oppfølging**
- 8. Sikre informasjon, kunnskapsutvikling og kunnskapsoverføring**

Innsatsområde 1: Trygge og inkluderende skoler – Sikre gjennomført skolegang og inkludering

1. Tiltak: SIMM «Sammen om inkluderende miljø i Moss» - skolemiljøprosjekt - **igangsatt**
2. Tiltak: Internt støttesystem for skolene - «Hva gjør du ved bekymring for enkeltungdom?» - **igangsatt** (del av SIMM)
3. Tiltak: Elevlos på alle ungdomsskoler - **igangsatt**
4. Tiltak: Mestringskurs for ungdom (DU-kurs) - **igangsatt**
5. Tiltak: «Tankekraft» - Livsmestringskurs vgs - **igangsatt**
6. Tiltak: #SMS (studier med støtte) – Fontenehuset - **igangsatt**
7. Tiltak: Fontenehuset som arbeid og studieinkluderingsarena - **igangsatt**
8. Tiltak: Kombinasjonsklasser på Malakoff vgs - **igangsatt**
9. Tiltak: NAV-veiledere i VGS - **igangsatt**
10. Tiltak: Aktivitetskarusellen: meningsfull fritid, skoletrivsel og inkludering - **igangsatt**
11. Tiltak: Fritidsklubbene i Moss - **igangsatt**
12. Tiltak: Sisterhood - **igangsatt**
13. Tiltak: BTI- koordinator (avklaring 2021) – **ikke igangsatt**
14. Tiltak: Skolen som nærmiljøarena – «Felleskapet» på Nøkkeland - **igangsatt**
15. Tiltak: «Et sted å være ung» - rammeverk for medvirkningsmetoder (forskningsprosjekt) - **igangsatt**

Innsatsområde 2: Rusforebygging - Forebygging, beredskap og oppfølging

- 16. Tiltak: «Utsett»: rusforebyggende, forelderrettet program ungdomsskolene - **igangsatt**
- 17. Tiltak: Øke ruskompetansen til elever ungdomstrinnet ved å samordne skole/helse - **ikke igangsatt**
- 18. Tiltak: Utrede behov for lavterskeltiltak knyttet til bekymring rus - **ikke igangsatt**
- 19. Tiltak: Rusforebyggende plan Mosseskolen - **ikke igangsatt**
- 20. Tiltak: Øke ruskompetansen til relevante faggrupper som jobber direkte med ungdom - **ikke igangsatt**

Innsatsområde 3: Utsatt ungdom i risikozonen - Forebygging, beredskap og oppfølging

- 21. Tiltak: Individuelle samtaler med helsesykepleier - **igangsatt**
- 22. Tiltak: Utekontakt/ungdomskontakt/oppøkende ungdomstjeneste - **ikke igangsatt**
- 23. Tiltak: Fontenehuset Rygge (FHR) – helhetlig inkluderingsarena - **igangsatt**
- 24. Tiltak: Aktivitetsplikten i NAV – **igangsatt**
- 25. Tiltak: Samarbeidsavtale NAV og Fontenehuset - **igangsatt**
- 26. Tiltak: Lavterskel psykisk helse (NAV Moss) - **igangsatt**
- 27. Tiltak: Bekymringssamtalen (politiet) - **igangsatt**
- 28. Tiltak: «Hastemøte» - **igangsatt**
- 29. Tiltak: Sinnemestringskurs **ikke igangsatt**
- 30. Tiltak: MAKS-samarbeid – kommune, politi, uteliv- **igangsatt**
- 31. Tiltak: Tverrfaglig samarbeid i SLT nettverk rundt aktuelle risikogrupper - **igangsatt**
- 32. Tiltak: «Ungdataproffene» **ikke igangsatt**

Innsatsområde 4. Unge lovbrytere - Tett og målrettet oppfølging

- 33. Tiltak: Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging - **igangsatt**
- 34. Tiltak: Ruskontrakter - **igangsatt**
- 35. Tiltak i regi av Kriminalomsorgen/Friomsorgen for unge domfelte- **igangsatt**

Innsatsområde 5. Konflikter, vold og seksuelle overgrep - Forebygging, beredskap og oppfølging

- 36. Tiltak: Forebygge og oppdage vold i nære relasjoner - **igangsatt**
- 37. Tiltak: Undervisningsopplegg for elever - avdekke vold i nære relasjoner- **igangsatt**

Innsatsområde 6. Rekruttering til ekstremistiske miljøer - Forebygging, beredskap og oppfølging

- 38. Tiltak: Veileder og tiltakskort- forebygge radikalisering- **igangsatt**
- 39. Tiltak: Radikaliseringsskordinator i Øst politidistrikt- **igangsatt**
- 40. Tiltak: Beredskapsgruppe radikalisering: Moss kommune og politiet- **igangsatt**
- 41. Tiltak: Dialog med tros- og livssynssamfunnene i Moss - **igangsatt**

Innsatsområde 7. Kriminalitet på internett og sosiale medier - Forebygging, beredskap og oppfølging

- 42. Tiltak: Forebygge kriminalitet på nett - individuell oppfølging gjennom utviklingssamtalen - **ikke igangsatt**
- 43. Tiltak: Kompetanseheving for førstelinjen - Oppdatert kunnskap om medietrender - **ikke igangsatt**
- 44. Tiltak: Nettvett-undervisning- **igangsatt**
- 45. Tiltak: «Ung i Mosseregionen» - **igangsatt**

Innsatsområde 8. Sikre informasjon, kunnskapsutvikling og kunnskapsoverføring

- 46. Tiltak: Politiråd- **igangsatt**
- 47. Tiltak: SLT koordineringsgruppe- **igangsatt**
- 48. Tiltak: SLT utøvergruppe- **igangsatt**
- 49. Tiltak: Store nettverk – rus- og kriminalitetsforebyggende nettverk for skolene- **igangsatt**
- 50. Tiltak: KOG – koordineringsgruppen i Konfliktrådet- **igangsatt**
- 51. Tiltak: Kunnskapsdeling inn og ut av egen virksomhet – sikre informasjonsflyt- **igangsatt**
- 52. Tiltak: Fagdag SLT utvidet nettverk- **ikke igangsatt**

Del 1: Moss kommune jobber etter SLT-modellen

Mål og målgruppe

SLT står for *Samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak.*

Visjon:

- Gode oppvekstvilkår for alle barn og ungdom i Moss.
- Tidlig innsats for å identifisere og følge opp risiko for rus og kriminalitet.

Målgruppen for SLT i Moss kommune er barn og ungdom 12-25 år.

Hovedmål: Forebygge rus og kriminalitet ved å legge til rette for gode oppvekstvilkår, identifisere problemområder og sette inn målrettede tiltak for å forebygge risikofaktorer for rus og kriminalitet. Videre er målet å legge til rette for samordning av tjenester slik at rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak for ungdom blir samkjørt og målrettet, samt å gi veiledning basert på identifiserte risikoområder, slik at ungdom kan ta informerte valg.

Videre handler rus- og kriminalitetsforebygging om:

- Å analysere hvor og hvordan problematisk atferd og kriminalitet oppstår
- Å sette inn konkrete tiltak rettet mot årsakene til problemet
- At politiet og kommune samordner sin innsats og sine ressurser

Det er ikke lovpålagt for en kommune å benytte SLT-modellen, men den kan ses på som en investering i form av å heller forebygge enn å reparere i ettertid. SLT-modellen innebærer at kommunen og politiet sammen må jobbe kunnskapsbasert når nye tiltak skal foreslås og innføres. Det vil si at vi først må finne årsakene til et problem før vi kan sette inn tiltak. Dette gjør vi ved å innhente kunnskap fra lokale data om kommunen (Ungdata, folkehelseprofil), fra de som daglig jobber med utfordringene og fra forskning på de aktuelle områdene. Tiltak som settes inn skal evalueres årlig, det vil si at vi vurderer om tiltaket har fungert slik vi hadde håpet.

SLT er et samarbeid mellom Moss kommune og politiet, der fylkeskommunen, staten (Konfliktrådet), næringsliv og frivilligheten er viktige samarbeidspartnere. Denne handlingsplanen består av **52** rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak, og er foreslått på bakgrunn av resultater fra Ungdata lokalt og nasjonalt, erfaringer fra feltet og forskning. Noen av tiltakene er allerede igangsatt, mens andre tiltak er nye. Handlingsplanen inneholder konklusjoner om hvilke tiltak som skal iverksettes og av hvem, og skal evalueres årlig i politirådet.

I Moss kommunes SLT-arbeid er hovedfokuset på selektiv rus- og kriminalitetsforebygging, som vil si at vi skal sette inn tiltak basert på identifiserte risikofaktorer i ungdomsmiljøene. Her skiller SLT-

arbeidet seg ut fra andre tverrfaglige grupper i kommunen, og slik kan vi best mulig utnytte samarbeidet i SLT koordineringsgruppe og utøvergruppe.

Overordnede strategier for slt-arbeidet:

- Samordne og videreutvikle tverrsektorielt arbeid på områdene kriminalitet og rus
- Tidlig identifisering, forebygging og intervensjon
- Trekke unge, foresatte, frivillige organisasjoner og flere tjenester aktivt med i forebyggende arbeid
- Basere det kriminalitetsforebyggende arbeidet på dialog, kunnskap, analyse og erfaringer

Organisering

SLT-modellen er i Moss kommune en dynamisk trenivå-modell (modell for hvordan vi jobber tverrfaglig, forebyggende for ungdom). Politirådet skal sørge for at handlingsplan for SLT er i tråd med kommunens handlingsplan og sentrale føringer fra staten. Koordineringsgruppen avsetter ressurser og passer på at handlingsplan følges. Utøvende nivå utfører "bestilling" fra styrende og koordinerende nivå, samt kommer med forslag til nye tiltak som SLT-koordinator tar med til vurdering i politiråd. SLT-koordinator er bindeleddet i SLT-modellen og sørger for informasjonsflyt på tvers av nivåer og faggrupper. (For nærmere beskrivelse av organisering, se vedlegg: Mandat SLT).

Politiråd (styringsgruppe)
Koordineringsgruppe (ledere)
Utøvende nivå: Utøvergruppe (jobber med ungdom) Store nettverk (skole, politi)

SLT-nettverket = Politiråd, SLT koordineringsgruppe, Utøvende nivå: SLT utøvergruppe og Store nettverk

Politiråd	Koordineringsgruppe	Utøvergruppe	Store nettverk
Rådmann	Politiet: Nærpolitistjef	Politiet: leder forebyggende avsnitt/politikontakt	Ungdomsskoler – rektor/avd.leder
Ordfører	Barnevernet: enhetsleder	Barnevernet: mottaksavdelingen	Mellomtrinnet: 2 skoler (rulleres). Rektor/avd.leder 7 trinn
Varaordfører	Barn, unge og familie: enhetsleder	Skole: elevlos	Politiet – forebyggende avsnitt
Kommunalsjef Helse og mestring	Skole: enhetsleder	NAV: tverrfaglig avd. Ung	SLT-koordinator
Kommunalsjef Oppvekst og utdanning	NAV - enhetsleder	Familieteam/Medvirkningsråd for ungdom	Familieteam (valgfri deltaker)
Kommunalsjef Kultur, aktivitet og inkludering	Bolig og integrering: enhetsleder	Helsetjenester for barn og unge: helsesykepleier	Barnevernet (valgfri deltaker)
Kommunalsjef Plan, miljø og teknikk	Helse og mestring – enhetsleder hjemmetjenesten/kommuneoverlege	Viken fylkeskommune: helsesykepleier videregående skole	BTI – koordinator (valgfri deltaker)
Politiet: Tjenesteenhetsleder	Konfliktrådet Øst: rådgiver/leder	Avd. Ung (fritidsklubbene): avd.leder	Oppfølgingstjenesten
Politiet: Nærpolitistjef	Viken fylkeskommune: videregående skole	Konfliktrådet Øst: ungdomscoordinator	
Politiet: Seksjonsleder etterforskningsseksjonen	SLT-koordinator	Botiltak EMF (enslige mindreårige): leder/fagkoordinator	
Politiet: Leder forebyggende avsnitt		Viken fylkeskommune: Oppfølgingstjenesten faglig leder region Moss	
Politiet: Politikontakt		SLT-koordinator	
SLT-koordinator			

Forebygging på tre nivåer

Begrepet "forebygging" brukes på flere måter i ulike fagmiljøer, og forklares ofte ut fra noe vi ønsker å «hindre». Det deles ofte inn i tre ulike nivåer eller innsatsområder, for å forklare hvem de ulike tiltakene retter seg mot.

- Universell forebygging - retter seg mot hele befolkningen
- Selektiv forebygging - retter seg mot utvalgte grupper
- Indikativ forebygging - retter seg mot enkeltpersoner

Videre kan nivåene knyttes til innsatsområdene byggende-, forebyggende og rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak, som også bidrar til å definere hvilken type forebygging vi snakker om:

- Byggende tiltak: dreier seg om store og brede samfunnsbyggende tiltak, rettet mot alle som vokser opp. Gjennom gode oppvekstvilkår skal vi legge til rette for at alle barn blir sett, forstått og respektert. Det dreier seg om grunnleggende rammevilkår, som trygge og gode skoler, barnehager og fritidstilbud, gode venner og fungerende familier.
- Forebyggende: Det forebyggende innsatsområdet har som mål å svekke en definert risiko. Det meste av selektiv forebygging handler om dette. Fremdeles dreier det seg om generell forebyggende virksomhet som ikke spesifikt er rettet mot rus- eller kriminalitetsforebygging.
- Rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak: Det rus- og kriminalitetsforebyggende innsatsområdet er i større grad målrettet mot situasjoner og miljøer som er særlig utsatte. Det er avgjørende at en i den valgte innsatsen prioriterer tiltak med dokumentert eller erfaringsbasert effekt. Her settes det inn tiltak for de som eksempelvis har svak impuls kontroll, store atferdsproblemer, høyt skolefravær eller droppet ut av skolen, føler seg utenfor både hjemme og ellers i samfunnet, og som derfor defineres inn i høyrisikozonen for senere rusmisbruk og kriminelle handlinger (Kfk 2020).

I Moss kommune ser vi på universell forebygging og byggende tiltak som grunnfjellet for videre forebygging, selv om dette ikke er SLT-arbeidets hovedområde. SLT-modellen åpner for indikativ forebygging gjennom «hastemøter». Dette er en beredskap som kan brukes dersom en alvorlig situasjon skulle oppstå og det er behov for at ulike virksomheter og politi kommer sammen for å «sette sammen hver sin brikke til et helhetlig bilde». I Moss kommunes SLT-arbeid er hovedfokus på selektiv rus- og kriminalitetsforebygging, der vi skal sette inn tiltak basert på identifiserte risikofaktorer i ungdomsmiljøene. Her skiller SLT-arbeidet seg ut fra andre tverrfaglige grupper i kommunen, og slik kan vi best mulig utnytte samarbeidet og ressursene i SLT koordineringsgruppe og utøvergruppe.

Slik har ungdom det i Moss

Ungdataundersøkelsen viser at de fleste ungdom har det bra, er fornøyd med skolen, egen helse og har et svært godt forhold til sine foreldre. Dette er viktige styrker vi kan nyttiggjøre inn i det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet. Det at ungdom svarer at de lytter til sine foreldre i synet på bruk av rusmidler heller enn til jevnaldrende, er for eksempel viktig kunnskap å kombinere med det faktum at Moss kommune har høye tall på cannabisbruk, sammenlignet med landsgjennomsnittet. Foreldre er med andre ord noen av de beste forebyggerne vi har.

SLT-tiltakene skal som nevnt først og fremst rettes mot ungdom i risikozonen, og derfor fokuseres det på de såkalte «obs-punktene». Dette fokuset kan gi oss muligheten til å sette inn konkrete tiltak rettet mot årsakene til problemet. Obs-punktene går på rus/cannabisbruk, psykisk helse og medievaner (Se vedlegg for fullstendig oversikt over Ungdataresultatene). SLT-nettverket anbefaler derfor å prioritere tiltak basert på de tre hovedutfordringene.

Taushetsplikten

Enkelt sagt kan du ta imot hvilken informasjon du vil, mens det du må passe på er hvilken informasjon du gir ifra deg. Du må selv vurdere hvilke opplysninger du kan dele i det tverrfaglige samarbeidet ut ifra lovverket som regulerer ditt fagfelt. Når det er diskusjon om taushetsplikt er det viktig å huske Barnekonvensjonens krav om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn (artikkel 3.1). Se vedlegg for utdyping av taushetsplikten.

Del 2: Strategier og innsatsområder

Det er i Handlingsplan for SLT 2020-2024 listet opp **52** tiltak. Tiltakene er knyttet til SLTs hovedmål, strategier og innsatsområder. Noen av tiltakene kan plasseres under flere innsatsområder. Tiltakets hovedmål er styrende for hvor det er plassert.

Tiltakene i denne planen kan deles inn i fire overordnede strategier, og åtte innsatsområder:

- Samordne og videreutvikle tverrsektorielt arbeid på områdene kriminalitet og rus
- Tidlig identifisering, forebygging og intervensjon
- Trekke unge, foresatte, frivillige organisasjoner og flere tjenester aktivt med i forebyggende arbeid
- Basere det kriminalitetsforebyggende arbeidet på dialog, kunnskap, analyse og erfaringer

Innsatsområder

1. Trygge og inkluderende skoler – Sikre gjennomført skolegang og inkludering
2. Rusforebygging - Forebygging, beredskap og oppfølging
3. Utsatt ungdom i risikozonen - Forebygging, beredskap og oppfølging
4. Unge lovbrytere - Tett og målrettet oppfølging
5. Konflikter, vold og seksuelle overgrep - Forebygging, beredskap og oppfølging
6. Rekruttering til ekstremistiske miljøer - Forebygging, beredskap og oppfølging
7. Kriminalitet på internett og sosiale medier - Forebygging, beredskap og oppfølging
8. Sikre informasjon, kunnskapsutvikling og kunnskapsoverføring

Fokus for 2020-2024: forebygge utenforskap

Den samlede kunnskapen om hvordan ungdom i Moss har det danner grunnlag for forebygging av utenforskap som hovedmål. Å forebygge utenforskap handler om å jobbe for at barn og unge i Moss opplever tilhørighet og hindre at enkeltpersoner eller grupper står på siden av fellesskapet (Barneombudet 2019). Tiltak som går på utfordringsområdene avdekket gjennom Ungdataundersøkelsen (rusproblematikk, psykisk uhelse og kriminalitet på nett/sosiale medier) vil samlet bidra til hovedmålet, og bør derfor gis prioritet. De øvrige tiltakene i tiltaksoversikten skal driftes som normalt, og kan fungere som en oversikt over rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid i Moss.

Forebygge utenforskap ved å forebygge:

- Rusproblematikk

Cannabis er det vanligste narkotiske stoffet, mens alkohol forårsaker flere skadetilfeller hos ungdom og unge voksne i Moss, ifølge Folkehelseinstituttet (2018). Det er derfor viktig å ha fokus på å forebygge tidlig alkoholdebut, samtidig som vi skal forebygge bruk av cannabis.

Ungdata (felles tall for Rygge og Moss 2019) viser en økning i bruk av cannabis, der 5 % av ungdomsskoleelevene og 20 % av elevene på videregående skole har prøvd cannabis minst én gang i løpet av det siste året. Det er en god del flere som blir tilbudt stoffet enn som selv har prøvd, og gutter blir tilbudt oftere enn jenter. Fra 2015 har det på landsbasis vært en markert økning i hasjbruk blant gutter. Nasjonalt blir cannabis beslaglagt i halvparten av alle narkotikasakene, og politiet ser en økning i styrkegraden på stoffet som beslaglegges (Kripos 2019).

Det gjøres i dag mye godt rusforebyggende arbeid av dyktige ansatte i kommunen, fylkeskommunen, staten og politiet. Den nye foreslåtte rusreformen kan imidlertid endre på noe av dagens praksis. Det foreslås i reformen at flere av dagens oppgaver skal flyttes fra strafferetten til kommunenes tjenester. Dette må tas med i en evaluering av handlingsplanen, mens dagens rusforebyggende tiltak går som normalt inntil videre. (Se NOU 2019:26). Det anbefales at det foreldrerettede, rusforebyggende programmet «Utsett!» videreføres som tverrfaglig samarbeid mellom skole, skolehelsetjeneste og politiet. Videre anbefales det å øke ruskompetansen til foresatte, elever, lærere, og andre relevante faggrupper som jobber direkte med ungdom.

Rusforebygging: dagens tiltak:

«Utsett!» rusforebyggende program ungdomsskolene (foreldrerettet)

Bakgrunn og mål: innføring av «Utsett!» i Moss 2018: høye cannabistall, samtidig som ungdom svarte at de heller lytter til sine foreldre enn til jevnaldrende i synet på rus (Ungdataundersøkelsene: Moss 2016 og 2018, Rygge 2018, Moss og Rygge 2019). KoRus-Øst (Kompetansesenter rus Øst) har utviklet programmet. «Utsett!» bygger på resultater fra nasjonale og lokale Ungdata-undersøkelser i Norge samt nasjonal og internasjonal forskning fra rusfeltet. «Utsett!» har som formål å bidra til utsatt alkoholdebut, hindre omfattende drikking og bruk av illegale rusmidler samt forebygge uønskede og skadelige konsekvenser knyttet til ungdom og rusmiddelbruk. «Utsett!» setter fokus på foreldrerollen og betydningen av foreldresamarbeid i det rusforebyggende arbeidet, og tilsvarende for å bidra til et trygt oppvekstmiljø.

Slik gjør vi det: I Moss holder skolen, helsesykepleier og politiet presentasjonen sammen, før foreldrene diskuterer felles regler for ungdommene.

Evaluering av «Utsett!» i Moss 2018-2019: Foreldrene gir tilbakemeldinger på at de har fått nye verktøy til å ta vanskelige samtaler med eget barn, at budskapet blir mer troverdig når det kommer fra både skole, helse og politi, samt at de får muligheten til å lage felles kjøreregler for sine barn.

Rusforebygging: forslag til supplerende tiltak for å møte utfordringene

- Øke ruskompetansen til elever ungdomstrinnet ved å samordne skole/helse
- Utrede behov for lavterskeltiltak knyttet til bekymring rus
- Rusforebyggende plan Mosseskolen
- Øke ruskompetansen til relevante faggrupper som jobber direkte med ungdom
- Utekontakt/ungdomskontakt/oppsøkende ungdomstjeneste (jobbe oppsøkende der ungdom er: på nett: sosiale medier, chattjeneste, på skolen, på sosiale arenaer og møteplasser i bybildet)

- Psykisk uhelse

Psykiske lidelser og vansker er ett av våre største folkehelseproblemer (*Mangfoldige Moss*). I Ungdata måles psykiske helseplager gjennom spørsmål som skal fange opp ulike former for depressive symptomer. Moss og Rygge skiller seg ut fra landsgjennomsnittet med økt andel som rapporterer om høy grad av depressive symptomer (20 % på ungdomstrinn mot 15 % på landsbasis, 25 % på VGS mot landsgjennomsnitt på 20 %) og ensomhet (28 % på ungdomsskolene mot 20 % på landsbasis). Det er i denne sammenheng viktig å vite at for de fleste er symptomer på psykiske lidelser forbigående, men for noen blir de varige. Tiltak som forebygger psykisk uhelse kan samtidig være med på å forebygge utenforskap.

Psykisk helse: dagens tiltak

- Mestringskurs for ungdom (DU-kurs)
- «Tankekraft»: Livsmestringskurs vgs (Viken fylkeskommune)
- Sisterhood - jentegrupper
- Individuelle samtaler med helsesykepleier
- Veileder til ansatte som jobber med ungdom: hvordan forebygge utenforskap, fremme inkludering og forebygge rekruttering til ekstremistiske miljøer

Psykisk helse: Forslag til supplerende tiltak for å møte utfordringene

- Sinnemestringskurs
- «Ungdataproffene»: sikre ungdomsmedvirkning

- Kriminalitet på nett/ medievaner

Ungdom i Moss bruker mer tid foran en skjerm enn landsgjennomsnittet der 68 % av ungdomsskoleelevene oppgir å bruke fra tre til mer enn fire timer foran en skjerm hver dag på fritiden, mot 57 % på landsbasis. På videregående er tallet 70 % mot 61 % på landsbasis. Mange oppgir bekymring rundt egen skjermbruk, uten at de har klart å redusere bruken (Ungdataundersøkelsen Moss og Rygge 2019). Tidsbruk kan ikke i seg selv si noe om skadelig bruk, men det at spill og sosiale medier inneholder få mekanismer som regulerer spillingen, settes det dermed krav til spilleren og omgivelsene om å etablere hensiktsmessige rutiner og regler (KoRus Øst). Det er betydelige kjønnsforskjeller i hva gutter og jenter bruker mediene til. Mens gutter er langt mer opptatt av spill, er jenter oftere på sosiale medier (Ungdata Moss og Rygge 2019).

Medietilsynet kartlegger og oppdaterer årlig statistikk for norske barn og ungdoms medievaner. Flertallet blir heldigvis ikke utsatt for negative opplever på nett. Men der det skjer, kan det få store konsekvenser for den enkelte (Medietilsynet 2018, Politiet). Norske barn og ungdom føler seg trygge på nett og 96 % har smarttelefon, viser en ny internasjonal studie (EU kids online 2019). I Norge går

hovedutfordringene ut på barns og ungdoms risiko for å støte på seksualisert innhold (32 % i alderen 11-17 år rapporterer å ha mottatt dette). Barn og ungdom er gode på sosiale ferdigheter på nett, men scorer lavest på kildekritikk som ferdighet. Utfordringen blir å forebygge risiko for skadelig innhold samtidig som de positive sidene ved nettbruk trekkes frem (EU kids online 2019).

Medievaner: dagens tiltak

- Medievaner: årlig tema på foreldremøter både på barne- og ungdomstrinn
- Blir tatt opp på foreldremøter i forbindelse med rusforebygging og risikosituasjoner
- Politiet har tema med i sitt foredrag for alle 9. og 10. trinnselever «Ung i Mossregionen»

Medievaner: forslag til supplerende tiltak for å møte utfordringene

- Forebygge kriminalitet på nett - individuell oppfølging gjennom utviklingssamtalen
- Kompetanseheving for førstelinjen - Oppdatert kunnskap om medietrender

Oppsummering

SLT er en samordningsmodell for rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak der virksomheter og faggrupper skal jobbe tverrfaglig til det beste for ungdom i Moss, målgruppe 12 – 25 år.

SLT-nettverket skal ha som hovedmål å forebygge utenforskap. Derfor prioriteres områdene som ungdom i Moss har svart at det er mest utfordringer knyttet til: rusforebygging, psykisk helse og medievaner. Rusforebygging skal rettes mot foreldre gjennom det tverrfaglige tiltaket «Utsett!». Skolen og helsesykepleiertjenesten kan se på muligheten for å samordne det forebyggende arbeidet for elever i skolen for temaene rusforebygging og psykisk helse. Videre bør tiltak som setter fokus på medievaner prioriteres.

SLT-nettverket ønsker å utrede behovet for følgende tiltak:

- Øke ruskompetansen til elever ungdomstrinnet ved å samordne skole/helse
- Utrede behov for lavterskeltiltak knyttet til bekymring rus
- Rusforebyggende plan Mosseskolen
- Øke ruskompetansen til relevante faggrupper som jobber direkte med ungdom
- Utekontakt/ungdomskontakt/oppøkende ungdomstjeneste
- Sinnemestringskurs
- «Ungdataproffene»
- Forebygge kriminalitet på nett - individuell oppfølging gjennom utviklingssamtalen
- Kompetanseheving for førstelinjen - Oppdatert kunnskap om medietrender

Kilder

Barneombudet 2019: *Barneombudets strategi 2019-2021*, tilgjengelig fra:

http://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2019/03/Barneombudets-Strategi_2019-2021.pdf [10.03.20]

FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991. Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller (2003): Barne- og familiedepartementet

Folkehelseinstituttet (2018): *Folkehelseprofil 2018 Moss*:

<https://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=0104&sp=1&PDFaar=2018>

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner i Mossregionen Moss, Rygge, Råde og Våler (2015-2019): *SAMMEN MOT VOLD - forebygging gjennom tilstedeværelse, samarbeid og nytenkning*, tilgjengelig fra: *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner i Mossregionen (2015-2019)* [07.04.20]

Helsedirektoratet: *Retningslinjer helsestasjons- og skolehelsetjenesten*, tilgjengelig fra:

<https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten/skolehelsetjenesten-520-ar/samhandling-med-skole> [11.03.20]

Intensjonsavtale for å bygge ny kommune mellom Rygge og Moss kommuner, signert 20.04.16

Kripos 2019: *Narkotikastatistikk*, tilgjengelig fra: <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/tall-og-fakta/narkotika/> [10.03.20]

Kommuneplanens samfunnsdel – Moss 2023 – Moss kommune. Tilgjengelig fra:

<https://www.moss.kommune.no/f/p1/idab7b32f-7d36-4914-8808-328e940fed7d/kommuneplanens-samfunnsdel-1301.pdf> [09.03.20]

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging (Kfk) (2020): *SLT-håndboken*. Tilgjengelig fra: <http://kriminalitetsforebygging.no/nettpublikasjoner/en-praktisk-handbok-om-slt/> [04.03.20]

Mangfoldige Moss - slik har vi det. Moss kommune. Tilgjengelig fra:

https://www.moss.kommune.no/f/p1/i4526aaf0-bc9e-4ba4-b815-a72f132315ca/folkehelsebrosjyre_a5.pdf [10.03.20]

Moss kommune 2020: *NOU 2019:26 - Rusreform – fra straff til hjelp – Høringsinnspill fra Moss kommune* (Vedtatt i Kommunestyret 19.03.20). Tilgjengelig fra:

https://www.moss.kommune.no/innsyn.aspx?response=journalpost_detaljer&journalpostid=2020014071&scripturi=/innsyn.aspx&skin=infolink&Mid1=256& [07.04.20]

Medietilsynet 2018: *Barn og medier-undersøkelsen*, tilgjengelig fra:

<https://medietilsynet.no/barn-og-medier/barn-og-medier-undersokelsen/> [11.03.20]

NOU 2008:15: *Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll*

NOU 2019: 26 *Rusreform – fra straff til hjelp*, tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-26/id2683531/> [10.03.20]

Prop. 135 L (2010 – 2011): *Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)*. Det kongelige justis- og politidepartement

Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. EU Kids Online. Doi: 10.21953/lse.47fdeqj01ofo. Tilgjengelig fra: http://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2020/02/eukids2020report_final.pdf [10.03.20]

Ungdata: Nasjonale rapporter. Tilgjengelig fra: <http://www.ungdata.no/Forskning/Publikasjoner/Nasjonale-rapporter> [10.03.20]

Vedtatt organisering og org.kart: 045/18 - 18/60218 - *Orienteringssak - organisering av kommunal- og stabsavdelinger nye Moss kommune* (vedtak av 07.11.18 Fellesnemda, tilgjengelig fra: <https://www.moss.kommune.no/innsyn/innsyn-gamle-moss-kommune-for-2020/> [11.03.20]

Lover

Barnelova. Lov av 08.04.1981 nr. 7. Lov om barn og foreldre

Barnevernloven. Lov av 17.07.1992 nr. 100 Lov om barneverntjenester

Ekteskapsloven. Lov av 04.07.1991 nr. 47 Lov om ekteskap

Familievernkontorloven. Lov av 19.06.1997 nr. 62 Lov om familievernkontorer

Forvaltningsloven. Lov av 10.02.1967. Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker

Friskolelova. Lov av 04.07.2003 nr. 84. Lov om frittstående skolar

Helse- og omsorgstjenesteloven. Lov av 24.06.2011 nr. 30. Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.

Helsepersonelloven. Lov av 02.07.1999 nr. 64. Lov om helsepersonell m.v.

Opplæringslova. Lov av 17.07.1998 nr. 61. Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa

Politielloven. Lov av 04.08.1995 nr. 53. Lov om politiet

Psykisk helsevernloven. Lov av 02.07.1999 nr. 62. Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern

Sosialtjenesteloven. Lov av 18.12.2009 nr. 131. Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Straffeloven. Lov av 20.05.2005 nr. 28. Lov om straff

Andre kilder:

Veiviser til kriminalitetsforebygging: <http://kriminalitetsforebygging.no/veiviser-til-kriminalitetsforebygging/> [05.05.20]

KoRus Øst: Dataspill: <https://www.rus-ost.no/dataspill> [07.04.20]

KoRus Øst: «Utsett!»: <https://www.rus-ost.no/folkehelse-og-ungdata/utsett-1> [07.04.20]

Politiet: Delbart: <https://www.politiet.no/rad/trygg-nettbruk/delbart/> [07.04.20]

Nye læreplaner 2020: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/> [07.04.20]

Vedlegg

Vedlegg 1: Tiltaksoversikt med beskrivelse og ansvar

Vedlegg 2: Mandat for SLT-nettverket

Vedlegg 3: Overordnede føringer og historikk

Vedlegg 4: Taushetsplikten i det tverrfaglige samarbeidet

Vedlegg 5: Moss og Rygge 2019 - Nøkkeltallsrapport Ungdata (US)

Vedlegg 6: Ungdata- resultater Moss og Rygge 2019 (sak til Moss bystyre 2019)

Vedlegg 7: Slik vil vi ha det – slik gjør vi det (ungdomsversjonen)

Vedlegg 8: Innspill fra høringsrunde til SLT handlingsplan 2020- 2024